

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích

Teologická fakulta

Katedra praktické teologie

Bakalářská práce

**BERTA MILDOVÁ-BÍLKOVÁ SOCIÁLNÍ PRACOVNICE
ČESKOSKOVENSKÉ CÍRKVE**

Vedoucí práce: Ing. Dr. Alois Křišťan, Th.D.

Autor: **Hana Štarková**

Studijní obor: Sociální a charitativní práce

Ročník: 3.KS

2012

Prohlašuji, že tuto svoji bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně, pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že, v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění, souhlasím se zveřejněním své bakalářské (diplomové) práce, a to v nezkrácené podobě (v úpravě vzniklé vypuštěním vyznačených částí archivovaných Teologickou fakultou) elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

Datum

Hana Štarková

Děkuji vedoucímu bakalářské práce Ing. Dr. Aloisu Křišťanovi, Th.D., za cenné rady a metodické vedení mé práce. Dále bych chtěla poděkovat Mgr. Martinovi Jindrovi za ochotu a zapůjčení materiálů, děkuji mé rodině za trpělivost.

Obsah

Úvod	5
1 Berta Mildová-Bílková	7
1.1 Dobový kontext.....	7
1.1.1 Život a sociální poměry v období první republiky	7
1.1.2 Doba hospodářské krize a nezaměstnanost.....	8
1.1.3 Mnichovská dohoda a protektorát.....	8
1.1.4 Poválečné období.....	8
1.2 Významné vlivy.....	9
1.2.1 Rodina a prostředí.....	9
1.2.2 František Bílek otec Berty Mildové.....	10
1.2.3 Studia Berty Mildové-Bílkové.....	11
1.2.3.1 Dívčí gymnasium „Krásnohorská“	11
1.2.3.2 Ženská vyšší škola pro sociální péči VŠSP	12
2 Profesionální dráha sociální pracovníce	14
2.1 Dobrovolnická činnost v sesterském sdružení.....	14
2.2 Sociální výbory ČČS	16
2.3 Práce na Ústředí sociální práce Církve československé	18
2.4 Sekretářkou-SONO Církve československé	19
2.5 Berta Mildová- Bílková předsedkyní Ústředí sociální práce Církve československé.....	20
2.6 Berta Mildová- Bílková a rok 1938	21
2.7 Sociální práce počátkem války 1940	22
2.8 Organizování ošetřovatelských kurzů.....	23
2.9 Poválečná sociální práce	25
2.10 Zákaz činnosti ústředí sociální práce	25
3 Publikace o sociální práci Berty Mildové Bílkové	27
3.1 Malá rukověť sociální práce 1937	27
3.2 Slovo sociální pracovníce k dospívající mládeži.....	28
3.3 Jdi i Ty a číň stejně (Poznámky k sociální práci.)	28
3.4 Kurs odborných a sociálních pracovníků v Anglii	29
3.5 Anglická rodina, náboženství a stát očima sociální pracovníce	29
3.6 15 let sociální práce Církve československé.....	30
3.7 K 35. výročí naší sociální práce.....	31

3.8	Sociální práce v pražské diecézi 1971	31
4	Závěr	32
	Seznam použitých zdrojů	34
	Seznam zkratk	36
	Přílohy	37
I.	Činnost mírová	37
II.	Válečná akce	37
III.	Činnost poválečná.....	38
	Abstrakt	39
	Abstract.....	40

Úvod

Pro tuto bakalářskou práci jsem si vybrala téma Sociální pracovnice Berty Mildové-Bílkové v Církvi Československé. Zaregistrovala jsem její jméno při výročí 90. let CČS v roce 2010 a 70. let od úmrtí oficiálního umělce Církve československé v roce 2011 Františka Bílka. Nejprve mě tato žena upoutala proto, že byla dcerou slavného akademického sochaře, za druhé pro svojí životní dráhu křesťanské sociální pracovnice, Berta Mildová-Bílková je mi velice blízká svým vztahem k Bohu, lidem a umění.

Práce sociální pracovnice a život této ženy mi připadá zajímavý. Ucelený text o její práci nebyl dosud publikován. Pokusím se představit její dráhu křesťanské sociální pracovnice, tak jak jsem ji postupně poznávala z článků, které sama napsala, z publikací a přednášek o její práci a náboženském životě. Informace jsem získávala studiem materiálů, článků a knih o sociální práci Církve československé, ty jsem získala především od archiváře CČS Martina Jindry a z knihovny kostela této církve v Českých Budějovicích a Trhových Svinech. Ověřovala jsem také některé informace v archivu přímo v Národní galerii „Bílkovy vily“ v Praze.

Cílem této mé bakalářské práce je ukázat příklad křesťanské sociální pracovnice Berty Mildové-Bílkové Církve československé v rozmezí 30. až 50. let minulého století.

V první části se zaměřím na důležitost dobového kontextu poválečných let, první a druhé světové války, období velké světové krize 30. a 40. let mezi válkami až do nástupu komunismu v roce 1949. Ujasnit významné vlivy na osobnost Berta Mildové-Bílkové, při vytváření osobnosti člověka a na tom co jí bylo dáno, do vínku od Boha. Představíme si Bertu jako přirozená a nepochybující o lásce k Bohu a k bližnímu.

Další část popisuje profesi sociální pracovnice a úzké propojení Berty Mildové s Církví československou. Převážnou část svého profesního života pracovala právě v jejích řadách na různých pozicích sociální práce. CČS dosahovala v té době vysoké úrovně a široké působnosti sociální práce, postavené většinou na dobrovolnicích, vedených profesionálními sociálními pracovníci. Poslední část představuje publikační činnost tří knih týkající se sociální práce a pěti článků z týdeníku CČS, které vystihují a hodnotí úseky práce v sociální oblasti.

Sociální práce ve spojení s křesťanskou láskou je aktuální téma i pro 21. století. Toto je jeden z nadčasových významů pro sociální práci, které by se dalo považovat za základ a východisko, jakékoliv činnosti v oblasti této pomáhající profese a práce. Obecně ke křesťanství patří starost o druhého a církev celá staletí hrála v sociální péči

významnou roli. My si tuto kvalifikovanou práci sociální pracovnice ukážeme na jedné významné postavě 20. století.

1 Berta Mildová-Bílková

1.1 Dobový kontext

Na začátku této části je důležité připomenout dobu, ve které se Berta Mildová-Bílková narodila, žila a pracovala. Přišla na svět 6. května 1905, studia a profesní dráha se datují do 30. až 50. let minulého století.

Z pohledu sociální práce si přiblížíme poměry a situace různých skupin obyvatel a zároveň vývoj měnících se potřeb, tak jak je doba postupně přinášela. Bylo třeba řešit mnoho palčivých otázek a tím se otevřelo široké pole působnosti v oblasti pomoci a sociální práce. Právě v této době začala Berta Bílková působit jako křesťanská sociální pracovnice československé církve. Proto je důležité se s tímto dobovým kontextem seznámit a stručně ho popsat. Pro přehlednost jsem ho rozdělila do několika nejdůležitějších období týkající se tehdejší společnosti.

1.1.1 Život a sociální poměry v období první republiky

Abychom si lépe představili atmosféru, sociální poměry a život 20. a 30. let, musíme si připomenout, jak složitým obdobím nově vzniklá republika procházela. Země byla nesmírně zbídačena válkou, navíc se rakouské úřady postaraly o to, že sklizeň z léta 1918 byla ze země odvezena. Dovedeme si jen stěží představit, jaké měla, přes velké vlastenecké nadšení nová republika v těchto letech ekonomické potíže. Poválečná situace vykazovala mnoho zmrzačených válečných vysloužilců, stejně velkou skupinu pozůstalých, vdov a sirotek. Široká vrstva nájemníků neměla příjmy, tudíž na nájem. Stát neměl dostatečnou zásobu potravin, a proto je drazé dovážel. Vzrůstala nezaměstnanost a výskyt sociálně patologických jevů.¹ Docházelo k velkým změnám ve společnosti, jak sociálním tak politickým.

„Základním cílem sociální politiky první Československé republiky bylo zlepšit sociální poměry širokých vrstev. Byla to snaha o nápravu těch největších sociálních rozdílů, daných diferenciací společnosti. Výsledkem těchto sociálních reforem bylo odlehčení především v oblasti veřejného chudinství. Lidé, kteří potřebovali větší či menší sociální ochranu, představovali dvě třetiny národa.“²

¹ AUGUSTA, P., HONZÁK F., *Československo 1918-1938*, Praha, Albatros 1992, s. 34. – 35.

² MATOUŠEK, O. a kol. *Základy sociální práce*, Praha, Portál 2001, s. 119.

1.1.2 Doba hospodářské krize a nezaměstnanost

Ve čtyřicátých letech nastala doba krize nejen v nové Československé republice, ale v celé Evropě a s ní i rozrůstající se sociální problémy. Po známém Černém pátku na burze v říjnu 1929, který znamenal začátek světové krize, došlo k rozvratu světových financí, nezaměstnanost a chudoba rostla geometrickou řadou. Také Československo bylo světovou krizí těžce postiženo. V kritickém roce 1933 se podle oficiálních údajů odhaduje celkový počet nezaměstnaných na zhruba 900 000 tisíc osob.³

1.1.3 Mnichovská dohoda a protektorát

Dalším výrazným mezníkem v životě občanů Československa zasáhla takzvaná Mnichovská dohoda ze dne 29. září 1938, podepsaná západními mocnostmi. Požadavek k postoupení území pohraničních krajů Německu, vedl k mezinárodní izolaci a postupně k likvidaci suverenity státu. Tato událost vyvolala masový odpor občanů, který vyústil v soudržnost a solidaritu.⁴ Vážným způsobem postihla tato událost život církví v obsazených pohraničních územích státu.

Podpis mnichovského diktátu dostal Československo do velice těžké sociální situace. Tisíce uprchlíků, odsunutých ze Sudet zaplavili zbytek našeho státu. Jednalo se o 150–180 tisíc osob, někdy se uvádí až 250 tisíc osob. Uprchlíci nepřicházeli najednou, ale v průběhu dnů, měsíců a let, do kterých zasáhla blížící se válka.

Po vypuknutí 2. světové války v době protektorátu Čech a Moravy se musela činnost sociální práce zaměřit ve své pomoci na nově vzniklé situace a potřeby. Začala se organizovat pomoc pronásledovaným a postiženým rodinám, dotčené válkou, jako ošetrovatelská a zdravotní služba v rodinách, pomoc uprchlíkům a postiženým leteckými nálety.

1.1.4 Poválečné období

Druhá světová válka skončila a veškerá sociální práce byla zaměřena na pomoc zraněným na barikádách, na transporty vězňů propuštěných z koncentračních táborů. Pracovníci sociálních odborů a ošetrovatelské služby působili na nádražích, v revoluční Praze při posledních bojích z nacisty a na barikádách. Poskytovala se první pomoc přímo v ulicích nebo v provizorních lazaretech. Nastala péče o vdovy a sirotky. Zajišťovaly se vývařovny pro repatrianty a zdravotní doprovod transportů. Znamenalo

³ AUGUSTA, P., HONZÁK, F., *Československo 1918-1938*, Praha, Albatros 1992, s. 34. – 35.

⁴ MATES, P. *Druhá republika, Dějiny československého státu a práva (1918-1945)*, Brno 1992, str. 95.

to zcela nové způsoby sociální práce. Ústředí sociální péče Církve československé (husitské) navázalo spolupráci s Katolickou charitou, Červeným křížem, Českým srdcem a ostatními zdravotními a sociálními organizacemi. Svaz národní revoluce měl možnost spolu s Červeným křížem přidělovat potravinové přídatky podvyživené mládeži a ošacení postiženým válkou. Všechny složky se staraly o rozdělení amerických darů v rámci Rekonstrukčního výboru reformovaných církví.⁵ Takto popsala poválečnou činnost ve svém hodnocení sociální práce Berta Mildová-Bílková.

1.2 Významné vlivy

1.2.1 Rodina a prostředí

Bezpochyby je pro osobnost člověka důležité, v jaké rodině se narodí a vyrůstá. Rodina zanechá hluboký otisk v osobnosti člověka, například jak popisují ve svých knihách: Matoušek v kapitole „Rodina jako podpůrná instituce“, Vágnerová v odstavci „Dědičnost jako činitel psychického vývoje“ nebo Fontana v kapitole „Časný sociální vývoj“, odstavec Rodina.⁶ Proto je nezbytné se seznámit s rodinou a podněty prostředí.

Berta Mildová-Bílková se narodila v rodině sochaře Františka Bílka a jeho manželky Berty, rozené Nečasové.⁷ Berliče, jak ji lidé z blízkého kruhu rodiny nazývali, se rodičovské lásky dostalo v plné míře.

Abych lépe představila, v jaké atmosféře lásky křesťanské rodiny se Berta narodila, byla vychována, a co dostala takzvaně do vínku. Vybrala jsem citát z dopisu, který mi utkvěl v paměti na jedné z přednášek o Františku Bílkovi. Jaké štěstí a požehnání to do této rodiny Berta přinesla, popisuje a básnicky vyjadřuje Bílkův nejlepší přítel básník Otokar Březina. Napsal ho ve svých listech Františku Bílkovi při příležitosti narození jeho dcery v roce 1905. Korespondence vyšla později knižně:

„Není dítě poslem z tajemného světa, jenž usedá u našeho stolu a v nepochopitelné pokoře ani tím nejchudším neopovrhuje? Jaká vichřice, jaké štěstí, jaká otevřená nebesa, jaké blízkosti smrti a jaká osudem zatížená mlčení předcházela jeho příchodu? Máte pravdu, milost se k nám sklání v dítěti a spravedlnost a soud. Neboť mocnější

⁵ BÍLKOVÁ, M. B. *K 35. výročí naší sociální práce*, Český zápas 1969, s. 3, Ročník 52, č. 12.

⁶ MATOUŠEK, O. *Metody a řízení sociální práce*, Portál, Praha 2003, s. 181 – 183.

Srov. VÁGNEROVÁ, M. *Vývojová psychologie*, Portál, Praha 2010, s. 16.

Srov. FONTANA, D. *Psychologie ve školní praxi*, Portál, Praha 2010, s. 36.

⁷ JINDRA, M. *Berta Mildová-Bílková*, Český zápas, 2010, roč. 90, č. 39, s. 3.

nežli svět, do něhož jsme zajati a jemuž až příliš sloužíme, je svět, který má přijít. A v každém dítěti je naděje Spasitele země.“⁸

Celý život prožila Berta Mildová-Bílková s všudypřítomným duchovním dílem svého otce, v blízkosti jeho nejbližších přátel. To jí dalo do vínku skvělé předpoklady a jistoty k dílu křesťanské lásky.

Navíc po otci podědila vztah k výtvarnému umění. Docházela na hodiny kreslení ke grafičce a sochařce Heleně Emingerové, ale i k otci, který jí učil modelování a odlévání doma v atelieru. Oba rodiče v ní pěstovali i lásku k hudbě. Vedle hodin klavíru účinkovala v komorním studentském kvartetu, které nacvičovalo také doma u Bílků.

„Tvoření křesťanské osobnosti předpokládá, myslím, jednu podmínku, totiž upřímnost v stanovení cíle. V duchovní oblasti znamená upřímnost v stanovení cíle ztotožnění vlastní osobnosti s ideály, které duše odkryla a poznala.“⁹Tato slova zazněla na Všeobecné křesťanské konferenci o životě a díle v Stockholmu 27. srpna 1925.

V jejím osobním životě byly i těžké chvíle rozhodování. Berta Bílková se provdala v roce 1929 za Ing. Milda, Manželství bylo bezdětné, Berta po několika letech v domácnosti, prahla natolik po své práci a po vzoru otcových přátel Zeyera a Březiny, toužila po životě s Bohem naplněným láskou a službou pro druhé. U manžela pro svoji práci nenalezla pochopení, po letech bylo jejich manželství rozloučeno a rozvedeno.¹⁰

1.2.2 František Bílek otec Berty Mildové

Pro dokreslení osobnosti Berty Mildové, nelze nezmínit jejího otce akademického sochaře Františka Bílka (1872-1941). Měl svůj velký mimořádný význam, v jejím životě i práci sociální pracovnice ČČS. Byl to významný umělec, sochař, řezbář a keramik, ale i ilustroval, navrhl mnoho knižních vazeb, byl grafik, kreslíř a také dobrý architekt.

Celé jeho dílo se nese v duchu křesťanských motivů. Ústředním motivem jeho života a tvorby byl Ježíš Kristus, později při sblížení s Církví československou i postava Mistra Jana Husa. Tuto jeho životní spiritualitu, ale i otázku o smyslu života vystihuje Milena Mikulecká v úvodu knihy „František Bílek v Církvi československé husitské“:

⁸ BŘEZINA, O. *Dopisy Otokara Březiny III. Františku Bílkovi*. Nakladatelství Fr. Borový, Praha, 1932.

⁹ FARSKÝ, K. *Tvoření křesťanské osobnosti*, Náboženská revue 1929, s. 49.

¹⁰ JINDRA, M. *Berta Mildová-Bílková*, Český zápas, 2010, roč. 90, č. 39, s. 3.

„Je hluboce věřící, opravdový, pravidelný čtenář bible, který rozjímá její zvěst zvláštním uvažováním, část i mysticky laděným. Vnímá všemi smysly přírodu, stojí v údivu nad velikostí a krásou vesmíru. Není nikdy plytký, je ve všem všudy mimořádný, zcela svébytný. Je tichý až plachý samotář, avšak nesmírně vnímaví a citlivý. Je si však vědom sám sebe a své ceny. Má mimořádná přátelství, má mimořádnou životní družku, která v hluboké reverenci k jeho schopnostem vytváří pro něj pěkné rodinné prostředí.“¹¹

V roce 1902 se oženil se vzdělanou Bertou Nečasovou. V manželství se narodil syn František-Jaromír a později dcera Berta. Žili v harmonické rodinné atmosféře plné lásky k Bohu.

Život Františka Bílka, jeho rodinu a jeho práci ovlivňovali podobně smýšlející umělci a přátelé, významné osobnosti té doby. Spisovatelé Julius Zeyer, Otokar Březina, Jakub Deml a výtvarnice Zdenka Braunerová.

Jaký, asi byl pro svoji rodinu přátele významnou osobností, to vystihují jeho vlastní slova, se kterými loučil se svými vždy vítanými hosty:

„Buď u vás stále prostřeno; Kristus – tatíček přijde.“¹² Tímto citátem končí jeden ze svých článků o Bílkovi rodinný přítel Bohuslav Václav Lohniský (1903–1977), farář církve CČS(H), redaktor a básník. V poslední době, když jsem začala shánět materiály o osobnosti Bertě Mildové, jsem tento citát několikrát zaslechla na přednáškách o Františku Bílkovi a jeho rodině. Připadá mi natolik příznačný, že si ho dovoluji použít. Myslím, že plně dokresluje postavu Františka Bílka.

1.2.3 Studia Berty Mildové-Bílkové

Svébytnost člověka formuje kromě rodiny i studium, proto je potřebné pro ucelený obraz této ženy seznámit se s léty, které věnovala Berta Mildová-Bílková vzdělání. Žila v převratné době a měla možnost setkávat se z našeho pohledu s mnoha významnými osobnostmi nejen v rodině, ale i na školách, které studovala.

1.2.3.1 Dívčí gymnasium „Krásnohorská“

Po základní škole Berta úspěšně vystudovala, jako předtím i její matka dívčí gymnasium "Krásnohorská"¹³ ve Vodičkově ulici v Praze. To umožňovalo jako jediné

¹¹MIKULECKÁ, M. *František Bílek v Církvi československé husitské*, CČSH 2010, s. 6.

¹²LOHNISKÝ, B. V. *František Bílek 1872–1972*. Český zápas, 1972, č. 20, s. 2.

¹³DAMOVÁ, Z. *Dívčí gymnasium "Krásnohorská"*, Praha II. – Nové Město, Vodičkova Ul. 22. 1890 – 1953 Archivní pomůcky Archivu hlavního města Prahy 090700/03 Praha 2010.

gymnasium první republiky dívkám soustavnou přípravu ke studiu na vysokých školách.

Zakladatelkou gymnasia (tehdy ještě střední školy ženského studia Minerva) byla v roce 1890 spisovatelka a překladatelka Eliška Krásnohorská. Na úroveň školy měla vliv kulturní elita té doby. Už na stavbě a výzdobě budovy v českém novorenesančním slohu se podílela samá známá jména. Projekt vypracoval architekt Ignác Ullmann. Areál vystavěl v letech 1866-67 stavitel František Havel. Vznikla tak mohutná dvoupatrová budova, spíše školní palác. Výzdoba na budově je provedena ve sgrafitu podle nákresu malíře J. Scheiwla, Na provedení se podílel i J. V. Myslbek, tehdy devatenáctiletý. Škola byla i bohatě vybavena, neboť část svých sbírek jí například věnoval cestovatel Emil Holub. Také úroveň pedagogů byla vysoká, přednášeli zde spisovatelé a básníci jako např. J. V. Sládek, V. V. Štech, F. X. Šalda, historik umění Antonín Matějček a další. Dnes je zde základní škola.¹⁴

Nepochybně nejen vynikající učitelé, ale i genius loci této školy měl možnost ovlivnit a vytvářet osobnost Berty Mildové-Bílkové.

1.2.3.2 Ženská vyšší škola pro sociální péči VŠSP

Po dovršení všeobecného vzdělání toužila Berta po odborném studiu, jež by jí umožnilo vykonávat samostatné povolání. Protože stejně jako její matka měla pochopení pro potřebné a sociálně slabé, rozhodla se studovat Vyšší školu sociální péče v Praze. Během dvouletého studia 1922-1924, se v ní prohluboval vztah k sociální službě, na což měla nemalý vliv i emancipovaná ředitelka školy N. Slavíková. Po ukončení studií Bertě nabídla ředitelka Slavíková zaměstnání sekretářky ředitelství školy na poloviční úvazek, Berta toto místo ráda přijala.¹⁵

Tady v této době začíná Bertina profesionální dráha sociální pracovnice, kterou si ukážeme v další části „Profesní dráha sociální pracovnice“. Mít placenou práci v sociální sféře nebylo v těchto časech samozřejmé, jak popisuje například P. Kodymová, v kapitole „Domácí tradice sociální práce“ v knize Matoušek a kol. Profesionální sociální práce jako zaměstnání za mzdu, byla v té době pokládána za nadbytečnou. Proto absolventky Vyšší školy sociální péče založily Organizaci absolventek VŠSP.¹⁶ Organizace intervenovala a snažila se spolupracovat se všemi

¹⁴ DAMOVÁ, Z. *Dívčí gymnasium "Krásnohorská"* Praha II. – Nové Město, Vodičkova Ul. 22. 1890 – 1953 Archivní pomůcky Archivu hlavního města Prahy 090700/03 Praha 2010.

¹⁵ JINDRA, M. *Bílek a jeho děti v CČSH*, text určen do sborníku z konference, vyjde 2012.

¹⁶ MATOUŠEK, O. a kol. *Základy sociální práce*, Portál s.r.o., Praha 2001, s. 124.

státními sociálně-zdravotními institucemi a ministerstvem MSP-(Ministerstvo sociální péče). Jaký způsob a rozsah činností popisuje a byla zformulována v našich zemích první definice sociální práce:

„Snaha za zlepšení hospodářských, existenčních právních a zdravotních poměrů lidí, kteří nejsou schopni hájit se samostatně.“

Dobry sociální pracovník není idealista ani skeptik, věří nejen ve svou práci, ale především lidem. Odbornost a profesionalita sociální práce se nutně musela začít řídit určitými pravidly a zásadami všeobecné etiky. Ty byly zformulovány jako požadavky etiky povolání sociálního pracovníka (podle Wronské), výše uvedené „Domácí tradice sociální práce“

Co je třeba dodržet a čím se musí sociální pracovník řídit při sociální práci:

1. odborné znalosti vztahující se ke „zpracovávanému materiálu - člověku a jeho okolí
2. znalosti nejlepších a nejvhodnějších metod a jejich pečlivé používání v rámci šetření jednotlivých případů"
3. pečlivý výběr nejvýhodnějších prostředků k výkonu práce;
4. nejlepší individuální zpracování případu a současně vyhodnocování účinků tohoto zásahu na celek;
5. pozorování, jak působí vývoj společnosti a sociálních potřeb, a to ve všech svých formách, na metody užívané v sociální práci;
6. zachování důstojnosti a čistoty člověka, tak aby mu byl umožněn svobodný a spravedlivý život, protože jen takovým způsobem může sociální péče vykonávat práci prospěšnou celku;
7. zachování pravdivosti v jednání s člověkem, protože jen tak bude zajištěn zdravý vývoj společenského života;
8. zachovávání mravních zákonů, kterými je člověk v rámci společnosti veden ke svému zdokonalení.¹⁷

Dá se předpokládat, že Bertě Mildové prošly stanovy, jak se říká rukama a byla takzvaně u zrodu těchto základů sociální práce u nás. To je ovšem moje domněnka a časové srovnání různých zdrojů, protože v té samé době byla zaměstnána jako sekretářka na ředitelství výše uvedené školy sociální péče.

¹⁷ MATOUŠEK, O. a kol. *Základy sociální práce*, Portál s.r.o., Praha 2001, s. 137.

2 Profesní dráha sociální pracovnice

Odborným studiem Vyšší školy sociální péče VŠSP Berta Mildová-Bílková získala i své první zaměstnání, na poloviční úvazek, jak jsem uvedla v předchozí části, jako sekretářka na ředitelství této školy v letech 1924–1927. Tím se dostáváme k profesionální dráze sociální pracovnice, kterou si zde představíme.

Berta Bílková současně brigádně vypomáhala v Úřadovně pro péči o mládež u přestupkového soudu v Praze 2. Zde měla na starosti šetření poměrů mladistvých provinilců v době jejich podmíněčného odsouzení. Přechodně jí bylo Sociální poradnou hlavního města Prahy svěřeno k vyšetření na 70 žádostí sociálně slabých občanů za účelem získání vyhovujících bytů. Spolupracovala s MUDr. Karlem Herfortem z Pedologického ústavu, který se věnoval péči o slabomyslné děti.¹⁸

Nastoupila v tomto čase, na dráhu neúnavné sociální pracovnice, současně úzce spjatou s Církví československou kde ve své profesionální činnosti sociální práce pokračovala a více než dvanáct let ji potom řídila.

Rozsah činnosti a působnosti na poli sociální práce se budu snažit představit v dalších částech. Pracovní dráha Berty Mildové-Bílkové v této profesi nelze popsat a vyčlenit bez souvislosti se sociální prací Církve československé. Jak významnou pracovníci byla pro tuto církev, vyjadřuje Dr. Josef Kupka biskup pražský.

Po její smrti roku 1971 napsal poděkování a vzpomínku na její obětavou práci v sociálních službách v pražské diecézi:

„Tato obětavá sociální pracovnice zastávala též funkci diecézní sekretářky pro sociální práci a byla vedoucí pomocné služby v rodinách, především v Praze. Poděkování nás všech této služebnici-diakonce evangelia Ježíše Krista.“¹⁹

2.1 Dobrovolnická činnost v sesterském sdružení

V této části představím, jak ovlivnil další život Berty Bílkové-vznik Církve československé.²⁰ CČS byla vyhlášena na prvním plánovaném sjezdu Klubu reformních kněží 8. ledna roku 1920.²¹ Prvním patriarchou se stal ThDr. Karel Farský, který se

¹⁸ JINDRA, M. *Bílek a jeho děti v CČSH*, text určen do sborníku z konference, vyjde 2012.

¹⁹ BÍLKOVÁ, M. B., KUPKA, J. *Sociální práce v pražské diecézi*, Český zápas 1971, č. 7, s. 2

²⁰ BUTTA, T. *ČESKÝ MISÁL 1919–1920*, Vydala Ústřední rada CČSH Praha 2009, s. 3.

²¹ TONCAR, D. *Vznik a vývoj novodobé husitské teologie a Církve československá husitská*, Univerzita Karlova v Praze, Nakladatelství Karolinum, Praha 2002, s. 45.

aktivně podílel při zakladatelském aktu, plného nadšení a pozitivních reakcí veřejnosti. V naší zemi tehdy požadovali reformu bohoslužby někteří osvícenší kněží, na jejichž úsilí navázali později modernisté, ke kterým se řadil i otec Berty Mildové-Bílkové. Jak popisuje M. Jindra tento úsek života Františka Bílka, vyústil k vstupu celé rodiny, takže i Berty do řad Církve československé. K datu 15. února 1921 byla v 16. letech svým otcem přepsána, do této církve, což potvrzuje nález průkazu o členství v Církvi československá, tuto informaci publikoval Mgr. Martin Jindra.²²

V této době plné vlasteneckých ideálů byla ochotna dobrovolně pracovat velká část obyvatel napříč stranami, církvemi a společenskými vrstvami.²³ Pomoc byla organizovaná církvemi, různými sdruženími a spolky. Všichni měli opravdu široké pole působnosti v oblastech péče a podpory chudé školní mládeže a studentů, jejich aktivit ve volném čase a v poradenství pro volbu povolání. Byla nutná pomoc při ochraně ženských práv, zájmů matek a dětí. Dále se zaměřila sociální péče na boj proti patologickým jevům (alkoholismus, prostituce, pohlavní choroby) a různé sociálně zdravotní poradenství.

Československá církev se představila světu a národu jako církev národní. Vládlo velké vlastenecké nadšení a nově vzniklá církev vybízela k nezištné pomoci k platnosti sociálních ideálů, odvozených z ducha evangelia Ježíšova, který se stane významným činitelem sociálního pokroku.²⁴ Většina jejích členů mezi nimi i Berta, nadšeně a nezištně pomáhala při zakládání sborů, obětavě a ochotně pracovala v odborech sociální práce, která byly pravomocně řízeny radou starších Církve československé.

Jak byla Berta Bílková činná ve svých aktivitách, si ukážeme v širokém působení na poli dobrovolné práce, která souvisí se členstvím v Církvi československé. Už jako studentka se Berta se svojí matkou stala neúnavnou pomocnicí z řad dobrovolníků dívek a žen sesterského sdružení CČS. V Chýnově (rodné město Fr. Bílka), se zapojila do činnosti místního ochotnického souboru. S bratrem se podílela na programu „Sdružení mládeže CČS“.

Samotné sesterské sdružení bylo založeno 8. a 9. ledna 1921 v Praze na Smíchově po prvním valném sjezdu delegátů náboženských obcí, nově vzniklé Církve

²² JINDRA, M. a BUTTA, T. *Šlépěje Františka Bílka v Církvi československé husitské*, str. 12, CČSH, Praha 2011.

²³ Srov. MATOUŠEK, O. a kol. *Základy sociální práce*, Portál s.r.o., Praha 2001, s. 132.

²⁴ HNÍK, F. M. *Pohnutky dobročinnosti v křesťanství*, Edice Blahoslav, Praha 1935, s. 194.

československé.²⁵ V náboženských obcích pak vznikaly organizace sester, které se zabývaly charitativní činností především s chudými, opuštěnými nebo zanedbávanými dětmi. Organizovaly se vánoční nadílky, letní pobyty pro chudé děti a jiné. V nově budovaném státě bylo mnoho sociálních oblastí, na které se takzvaně nedostalo, nebyly garantované státem.

„Sesterská sdružení Církve československé se později měnila v náboženských obcích z charitativní podoby při radách starších v samostatné útvary na spolkovém podkladě.“²⁶ Jak si vysvětlíme v následující kapitole.

2.2 Sociální výbory CČS

Rozsah činností dobrovolníků a sesterských sdružení byl tak široký, že nutně vedl k profesionalizaci organizace, na které se podílela Berta Mildová-Bílková. Později situaci popsala, ve svém hodnocení. Výše uvedené útvary-sociální výbory byly pověřeny individuální péčí k doplnění péče veřejné, kdežto jejich nadřízené svazy sociální práce v diecézích byly vytvořeny pro společenské akce a budování ústavů. Mezi zřizovanými sněmovními výbory vznikl i výbor sociální. Bylo to z podnětu prvního řádného sněmu Církve československé, které se konal 29. až 30. srpna 1924 v Národním domě v Praze.²⁷ Touto transformací postupně zanikla sesterská sdružení. Sněm se zabýval úkoly sociální a charitativní práce v církvi a přijal i rezoluce sociálního výboru. Výsledek tohoto zasedání bylo upozornění na důležitost sociální práce v poválečné době, nutnost věnovat svou pozornost na řádné výchově v rodinách, práci s dětmi a mládeží, a snažit se v bližních probouzet mravní odpovědnost a posilovat v národě sociální vědomí a svědomí. Sněm jakožto nejvyšší instance církve československé, přijal v tomto roce 1924 rezoluci sociální sekce, která vybízí: „Členy církve nutno vychovávat k tomu, aby měli patřičné porozumění a lásku pro úkoly, práci sociální péče a to nejen v řadách svých, ale i mimo církev. Tato práce nechť neruší snahy veřejné, ani soukromé péče sociální, ale nechť na zřízení už stávající navazuje a je doplňuje. V každé náboženské obci bude zřízen povinně sociální odbor, jehož úkolem bude živý styk se stávajícími korporacemi sociálními a úřady.“²⁸

²⁵ ČERMÍNOVÁ, A. *Sociální práce CČSH do roku 1950*, s. 17.

²⁶ BÍLKOVÁ, M. B. *K 35. výročí naší sociální práce*, Český zápas 1969, Ročník 52, č. 12., s. 3.

²⁷ *Zpráva o 1. řádném sněmu CČS*, 29.a30. srpna 1924, s. 66.

²⁸ ŠIMŠÍK, A. *O duchovní růst*, Edice Blahoslav, Praha 1940, Péče o dítě a církev českomoravská, s. 25.

Zde vznikl základ organizované sociální práce. Výbory měly vypracovávat elaboráty o průběhu práce, které měly být předloženy a vyhodnoceny na dalším sněmu. Schválená rezoluce pak dále rozvádí organizaci a provádění sociální práce v deseti bodech.²⁹ dále rozvádí organizaci a provádění sociální práce:

1. Porozumění a lásku pro úkoly a práci sociální péče, nejen ve svých řadách, ale i mimo Církev československou.
2. Tato sociální práce nemá rušit ani snahy veřejné ani soukromé sociální práce a má navazovat na státní soustavu této péče.
3. V každé náboženské obci musí být odbor sociální péče (odbor charitativní), který má mít styky s ostatními sociálními organizacemi mimo církev.
4. Odbor sociální péče musí být i při každé diecézní radě. Ústřední organizační výbor této péče musí být zvolen sněmem Církve československé.
5. Je nutné věnovat péči matkám v těhotenství a kojencům, útlukům pro děti matek, které pracují mimo domov, dětem osiřelým, nemanželským, zanedbávaným či zmrzačeným, lidem starým, postiženým, chudým a nemocným.
6. Účelné umístění dětí v ústavech či v dobrovolnických rodinách je důležité pro záchranu těchto dětí.
7. Pomoc opuštěným dospívajícím dívkám při volbě povolání a pomoc při výcviku mládeže pro praktický život.
8. Péče o mládež.
9. Boj proti alkoholismu, venerickým nemocem, marnotratnosti a ostatním zlům.
10. Odstraňovat chudobu a bídu šetrností a prací³⁰

Přestože zde šlo o snahu sociální práci zprofesionalizovat, prokazováním praktické teologie se stalo cennou službou. Poslání církve v dané sociální situaci spočívá ve vyjádření sociální mravnosti v duchu evangelia a snaze usměrňovat život lidské pospolitosti. Křesťanská církev musí spolupracovat v sociálních otázkách, které se dostali do popředí politického zájmu.³¹ Tímto tématem se zabývala v srpnu roku 1932 i Všeobecná křesťanská rada pro praktické křesťanství v Ženevě.

Výbory Církve československé byly plně zapojeny do organizované sociální péče v nebývalém rozsahu. Také spolupracovaly s různými místními organizacemi, které

²⁹ Zpráva o 1. řádném sněmu CČS, 29.a30. srpna 1924, s. 67-69.

³⁰ ČERMÍNOVÁ, A. *Sociální práce CČSH do roku 1950*, s. 14-15.

Srov. KLABOUCH, M. *Pojetí diakonie v Církvi československé husitské*, Bakalářská práce 2011, TřFJU.

³¹ HNÍK, F. *Duchovní ideály československé církve*. Edice Blahoslav, Praha 1934, svazek X., s. 223.

se sociální prací zabývaly, například Červeným křížem, Masarykovou ligou proti tuberkulóze, úřady péče o děti a sociálními úřady.³²

2.3 Práce na Ústředí sociální práce Církve československé

Ve Výroční zprávě Církve československé z roku 1935 stojí: Po ustavující valné hromadě v roce 1933 bylo ustanoveno na základě výnosu ministerstva vnitra č.59.060/33-6 ze dne 27. 9. 1933 Ústředí sociální práce CČS jako samostatný a nezávislý spolek, se sídlem v Praze.³³

Jonášová píše v článku Vývoj složek sociální práce Církve československé v r. 1934-1949: „Ústředí sociální práce vzniklo r. 1934. Diecézní svazy založeny postupně. r. 1934-1935 v Praze, v Hradci Králové, v Brně a v Ostravě.“³⁴Z těchto pramenů usuzuji, že Ústředí sociální práce církve československé, bylo založeno 1933 a začalo pracovat v roce 1934.

Vrcholná instituce Ústředí sociální práce CČS byla založena, jako cílevědomá, odborně řízená pomoc, ve jménu obrazu Božího v člověku V jednotlivých diecézích byly ustaveny Svazy sociální práce, které měly za úkol vést sociální odbory v obvodech svých diecézí. První předsedkyní se stala manželka tehdejšího patriarchy sestra Aurelie Procházková, Ústředí sociální práce a její počátky byly její osobností prozářeny, tato noblesní dáma měla výborné organizační schopnosti a zprostředkovávala veškerý styk s veřejností, která stála v čele Ústředí sociální práce církve československé až do své smrti roku 1936. V této organizační funkci jí velice pomáhala i Berta Mildová-Bílková, která zde pracovala jako diecézní sekretářka pro sociální práci. Na založení Ústředí sociální práce vzpomíná v jednom ze svých článků takto: „Netušili jsme při zakládání této instituce, že bude natolik potřebná k záchraně mnohých ve spolupráci s ostatními činiteli dobrovolné i veřejné péče.“³⁵

Sociální odbory se zapojovaly do sociálních programů oficiální politiky státu. Berta Mildová-Bílková to popisuje takto:

³²ČERMÍNOVÁ, A. *Sociální práce CČSH do roku 1950*, s. 19.

³³ *Výroční zpráva Ústředí sociální práce v CČS za roky 1934-35*, CČS 1935.

³⁴ JONÁŠOVÁ, D. *15. let sociální práce církve československé 1934-1949*, Ústředí sociální práce církve československé, Praha 1950, viz příloha I., s. 4.

³⁵BÍLKOVÁ, M. B *K 35. výročí naší sociální práce*, Český zápas 1969, Ročník 52, č. 12., s. 3.

„Od prvních počátků odborně řízené sociální práce snažili jsme se pozvednouti charitativní činnost naší církve k soustavné, mnohostranné sociální pomoci, jak si naše národní a státní poměry vyžadovaly.“³⁶

Proto bylo později ustanoveno SONO-Sociální odbory náboženských obcí Církve československé, organizační a ideové centrum, které představím v další kapitole stejného názvu.

2.4 Sekretářkou-SONO Církve československé

V Pražské diecézi Berta Mildová pracovala jako sekretářka. Veškerá činnost Ústředí církve československé procházela jejíma rukama. Stala se odbornou školitelkou sociální práce, nejen v Pražské diecézi, ale obětavě vyjížděla i do dalších náboženských obcí. Prováděla praktické instruktáže, a organizovala se akce pro celou diecézi. Sociální odbory náboženských obcí-SONO v druhém roce činnosti vlastní prázdninovou osadu a pořádají se ozdravné pobyty pro děti.³⁷

Sociální odbory náboženských obcí vznikly v počátku budování sítě sociální práce v Církvi československé, při čtyřech Svazech sociální práce v jejích diecézích. Byl to Svaz sociální práce západočeský se sídlem v Praze, východočeský se sídlem v Hradci Králové, moravský se sídlem v Olomouci a Svaz sociální práce slezský se sídlem v Radvancích.

Pod praktickým, odborným vedením se Ústředí sociální práce Církve československé podílelo na zprostředkovávání a organizaci odborů v náboženských obcích. Rozrostla se výchova zdravotních sester pro diakonii. Ty se staraly o své potřebné příslušníky církve, zjišťovaly sociální poměry přímo v rodinách a zprostředkovávaly pomoc. Jednotlivé Sociální odbory náboženských obcí jednaly a spolupracovaly ve svých obcích nejen s místními úřady sociálně zdravotní péče a s úřady Péče o mládež, ale i s místními spolky Československého červeného kříže, Sociálními odbory Sokola, Československých matek a dětí a s jinými organizacemi.³⁸

O této práci v sociálních odborech náboženských obcí napsala Berta Mildová-Bílková v článku „Sociální práce v pražské diecézi“:

³⁶ BÍLKOVÁ, M. B. *15. let sociální práce církve československé 1934-1949*, Výroční zpráva, Ústředí sociální práce církve československé, Praha 1950, s. 3.

³⁷ BÍLKOVÁ, M. B. *Sociální práce v pražské diecézi*, Český zápas 1971, Ročník 54, č. 7., str. 2.

³⁸ MATOUŠEK, O. a kol. *Základy sociální práce*, Portál s.r.o., Praha 2001, s. 128.

„Hluboká náplň svatých písem probouzela mezi námi touhu po modlitbě skutky a po praktickém křesťanství. Nebylo to jen snažení po zásluhách před Boží spravedlností a zabezpečování blaha. Spíše nejlepší vůle splácet podle slabých sil přemíru darů, jenž jsme přijali a jimiž nás Bůh zahanbuje svou shovívavostí i štědrostí“³⁹

Odbory se zabývaly hlavně individuálními případy potřeby stravování, ošacování, a nadílkami o vánocích. Na jaře se práce zaměřovala na rekreační činnost a o prázdninách na pořádání letních táborů.

Jednotlivé Sociální odbory náboženských obcí Církve československé mohly samostatně disponovat svými prostředky a podléhaly pouze Ústředí sociální práce v Praze. Sociální služba v církvi se tak mohla vyrovnat práci jiných sociálních institucí.

Sociální práce byla řazena, podle jednotlivých složek jak vyplývá z článku Jonášové: „Vývoj složek sociální práce církve československé v r. 1934-1949“ ve výroční zprávě Ústředí sociální práce církve československé v publikaci „15. let sociální práce církve československé.“ O této části rozsáhlé činnosti vypovídá složka s názvem: „Činnost mírová“⁴⁰. Na jejím vypracování se Berta Mildová-Bílková aktivně podílela. Složka kopíruje potřeby a metody sociální práce té doby. Proto jsem je uvedla v příloze I.

2.5 Berta Mildová- Bílková předsedkyní Ústředí sociální práce Církve československé

V roce 1936 zemřela předsedkyně Ústředí sociální práce československé církve Aurelie Procházková, ve funkci ji nahradila Berta Mildová-Bílková a pokračovala dál v jejím odkazu zásadě spravedlivého srdce.⁴¹

Berta Mildová byla jako tajemnice pro svou předchůdkyni podporou, tudíž byla i správnou osobou na toto uvolněné místo. Měla výbornou praxi v sociální oblasti. Zнала se s mnoha členy církve a se spolupracovníky jiných organizací sociální zdravotnické péče. Pracovala na různých pozicích sociální práce nejen v Církvi československé. Zkušenosti v sociální práci, neustále publikovala v Sociální hlídce

³⁹ BÍLKOVÁ, M. B. *Sociální práce v pražské diecézi*, Český zápas 1971, Ročník 54, č. 7., s. 2.

⁴⁰ JONÁŠOVÁ, D. *15. let sociální práce církve československé 1934-1949*, Ústředí sociální práce církve československé, Praha 1950, viz příloha 1., s. 4.

⁴¹ BÍLKOVÁ, M. B. *K 35. výročí naší sociální práce*, Český zápas 1969, Ročník 52, č. 12, s. 3. srov. ČERMÍNOVÁ, A. *Sociální práce CČSH do roku 1950*, s. 21.

Českého zápasu, časopisu vydávaného ČČS. Do tohoto období spadá také vydání její knihy „Malá rukověť sociální práce.“⁴² Zabývajíc se osvětou a přednáškami, které prováděla osobně nejen v pražské diecézi. Knihu více představím v kapitole Publikační činnost Bertě Mildové-Bílkové.

V této době pracovalo pod vedením Ústředí sociální práce československé církve skoro 200 odborů s 34 stanicemi zdravotní a pečovatelské služby. Ty se věnovaly drobné každodenní diakonické práci zaměřené na pomoc chudým. Byla potřebná především v době velké hospodářské krize.

Další rozsáhlou charitativní oblastí náboženských spolků se stala především práce s dětmi a mládeží. Pořádaly se letní tábory v Orlických horách, v Hlinsku v Čechách nebo na zámku Kunovice. Tyto tábory bývaly často umístovány ve školách. V roce 1937 zakoupil Sociální odbor náboženských obcí vinohradský v Praze, dům se zahradou v Jílovém u Prahy, kde vybudoval první dětský domov Církve československé. Dětský domov nese jméno prvního patriarchy „Dětský domov Karla Farského“, poskytoval ubytování postiženým dětem z rozvrácených rodin nebo domova, dětem různých národností i jiného vyznání. Radost z této práce Bertě Mildové-Bílkové výstižně vyjadřuje ve svém článku: „Bylo naší radostí, že se pomáhalo všem.“⁴³

2.6 Berta Mildová- Bílková a rok 1938

V roce 1938 v těžkých chvílích naší země pracovala Berta Mildová-Bílková druhým rokem jako ředitelka Ústředí sociální práce Církve československé. Výstižně popsala situaci a svojí práci: „Všechno, co jsme v sociální a zdravotní práci dokázali, přešlo náhle do nových služeb záchranných, když celé zástupy lidí bez domovů přišly jako vystěhovalci z odtržených území našeho státu. Diecézní svaz spojil odbory ve společných akcích pomocí evakuovaným rychlým řešením jejich nesnází bytových, stravovacích a pracovních, od nádražní záchytné služby až po přidělování práce ve vlastní tkalcovské dílně v Michli, kde si mohli vydělat prostředky a vyhýbat se podporářství.“⁴⁴

⁴² BÍLKOVÁ, M. B. *Malá rukověť sociální práce*, Praha: Edice Blahoslav. 1937.

⁴³ BÍLKOVÁ, M. B. *Sociální práce v pražské diecézi*, Český zápas 1971, Ročník 54, č. 7., s. 2.

Srov. KLABOUCH, M. *Pojetí diakonie v Církvi československé husitské*, Bakalářská práce 2011, TFJU.

⁴⁴ BÍLKOVÁ, M. B. *Sociální práce v pražské diecézi*, Český zápas 1971, Ročník 54, č. 7., s. 2.

Církev československá přišla o mnoho členů a o 31 náboženských obcí postoupením sudet, jak je uvedeno v dobovém kontextu.⁴⁵ Všechny odbory spolupracovaly bez ohledu na náboženskou příslušnost, na plno se rozšířila spolupráce s veřejnou správou. Národní ústředí sociální a zdravotní péče, spolupracovala s okresními pomocnými výbory. Bylo potřeba mnoho úsilí, mobilizace všech jak z veřejné správy, tak z řad profesionálních i dobrovolných sociálních pracovníků a to i členů československé církve. Probíhaly sbírky. Některé členky Sociálních odborů náboženské církve pracovaly jako dobrovolnice Československého Červeného kříže ve společných vývařovnách a občerstvování uprchlíků. Starali se o jejich nouzové ubytování ve stanech, školách, sokolovnách, ale i v rodinách. Také v Dětském domově Karla Farského v Jílovém u Prahy, byla přijata a ubytována řada dětí těchto nedobrovolných přistěhovalců z Mostecká a Duchcovska.⁴⁶

Doba žádala i další změny ve výkonech sociální práce, přibývalo osvětové činnosti zapojení se do masového školení obyvatelstva v civilní obraně a protiletectvé ochraně. Blížila se doba protektorátu a válka, zcela nové podněty a směry sociální práce.

2.7 Sociální práce počátkem války 1940

Jak se měnila situace po 15. březnu 1939 a nastolení protektorátu, přišla Církev československá o část svého názvu. 22. dubna byla úředně Úřadem říšského protektora von Giessem zaregistrována jako, Církev českomoravská-CČM.⁴⁷ Část ve slově česko-, „slovenská“ byla nahrazena „moravská“.

Ústředí sociální práce a její ředitelka Berta Mildová-Bílková, musely rychle reagovat na stávající kritické situace. Pracovaly ve svých Sociálních odborech náboženských obcí a snažily se zmírňovat tím utrpení svých blízkých.

Jakékoli činnost a občanská aktivita byla velice nebezpečná. Nastalou situaci popisuje ve svém článku Berta Mildová-Bílková takto: „Přísně tajné byly služby rodinám politicky pronásledovaných vězňů. Zůstávaly prakticky bez prostředků jako

⁴⁵ HRDLIČKA, J. *CČS(H) v období protektorátu 90. let Církve československé husitské*, CČSH 2010, s. 77.

⁴⁶ ČERMÍNOVÁ, A. *Sociální práce CČSH do roku 1950*, s. 23.

⁴⁷ HRDLIČKA, J. *CČS(H) v období protektorátu, 90. let Církve československé husitské*, CČSH 2010, s. 78.

vyřazené ze života, ale jako zázrakem vždy nacházely u svých prahů pomoc i prostředky k životu.“⁴⁸

V prosinci 1940 začala pracovat první stanice Ošetřovatelské zdravotní služby, v rodinách. Její rozvoj přímo závisel na dostatku vzdělaných ošetřovatelek. Byla zavedena návštěvní služba v nemocnicích.

Na konci téhož roku zřídilo Ústředí sociální práce CČM vlastní pohřební ústav. Pohřební odbor Ústředí sociální práce Církve českomoravské jako nevýdělečný podnik sloužil a zařizoval převozy, pohřby i kremace příslušníkům církve československé (v té době českomoravské) a lidem bez vyznání pokud o to požádali. Zdarma posloužil nemajetným pozůstalým a za symbolické ceny poskytoval tyto služby sociálně slabým. Přispíval odborům sociální práce a tak se stal až do svého zrušení v roce 1949 jedním ze zdrojů příjmů pro odbory sociální práci v církvi. Pohřební ústav fungoval bezplatně pro členy náboženské obce a pohřbívání revolučních obětí, včetně krasnoarmějců, vlastním pohřebním sborem.

Do této části patří druhá ze složek sociální práce církve československé. Složka spadá obsahem do předválečného a válečného období a to: „Válečná akce“⁴⁹, podrobně rozepsána v příloze II.

Jedna z nejdůležitějších složek této sociální práce byla organizování ošetřovatelských kurzů, kterou si ukážeme v níže uvedené kapitole.

2.8 Organizování ošetřovatelských kurzů

Největší díl sociální práce se po roce 1940 soustředil na ošetřovatelskou a zdravotní službu v rodinách. Když většina nemocnic byla obsazena nacisty, ukázalo se, kolik lidí si takovou formu pomoci žádá. Pro tuto potřebu byla na podnět Ústředí sociální práce včele s Bertou Mildovou v roce 1942 založena Ošetřovatelská a zdravotní služba. Ta organizovala soustavnou ošetřovatelskou a zdravotní službu v rodinách „Tato služba byla jedinou svého druhu, ať v historii a době na území našeho státu. V Praze navíc byla zavedena stálá návštěvní služba v nemocnicích.“⁵⁰ Uvádí ve své práci A. Čermínová.

⁴⁸ BÍLKOVÁ, M. B. *Sociální práce v pražské diecézi*, Český zápas 1971, Ročník 54, č. 7, s. 2

⁴⁹ JONÁŠOVÁ, D. *15. let sociální práce církve československé 1934-1949*, Ústředí sociální práce církve československé, Praha 1950, s. 5.

⁵⁰ ČERMÍNOVÁ, A. *Sociální práce CČSH do roku 1950*, s. 22.

srov. *Výroční zpráva Ústředí sociální práce CČS za rok 1940*, úvod, s. 2.

Bylo potřeba dostatek školených sil. Ústředí církve českomoravské se stalo členem Díla sociální pomoci pro Čechy a Moravu.

Ústředí sociální práce církve českomoravské provádělo nábor pro pardubický. Odbor sociální práce náboženské obce CČM, který pořádal kurzy sester pro ošetrovatelskou službu v rodinách a později v nemocnicích. V Pardubicích byl v té době pořádán za součinnosti ústředí první jednoměsíční kurs pro sestry Ošetrovatelské a zdravotní služby Církve českomoravské.⁵¹ Pedagogium pro sestry převzal bratr duchovní Kocián a přednášky a praxi vedla diplomovaná sestra Pavla Krčálová. Hned další rok 1941 se pardubický kurs rozšířil na tříměsíční. Dále musely sestry absolvovat praxi v nemocnici v Pardubicích, léčebnách tuberkulózy a praxi v rodinách. Těmito kurzy absolvovalo postupně asi 100 žákyň. Že na této odpovědné práci měla podíl i Berta Mildová-Bílková dokazuje poděkování autorky článku D. Jonášové. 15 let sociální práce v CČM, ve výročním hodnocení:

„Chtěla bych poděkovat všem těm, kdož nám tak účinně pomáhali i Akčnímu výboru Ústředí sociální práce církve československé a sestře Bertě Mildové-Bílkové jménem všech sester za jejich snahu po zlepšení našich životních podmínek. Za to vše Zaplat' Bůh!“⁵²

Ústředí sociální práce Církve českomoravské pokračovalo aktivně ve své činnosti. Nezůstalo jen u ošetrovatelských kurzů, v Praze ještě navíc přibýly kratší kurzy pro navštěvovatele nemocných v nemocnicích pořádané Pražským diecézním svazem. Tudíž i Bertou Mildovou-Bílkovou. Zároveň Odbor sociální práce na Vinohradech zavedl kurzy pro snoubence. Mimo Prahu byla například v roce 1943 otevřena ošetrovna pro chudé z venkovských obcí v Uhlířských Janovicích.⁵³ Dalo by se říci, že válka znásobila rozsah sociální práce tehdejší CČM. V roce 1944-45 postupně dosáhly složky sociální práce Církve československé (tehdy Českomoravské) vůbec ve své historii nejvyšší počet 224 odborů sociální práce. Jak jsem již zmínila dříve, jedna z nejžádanějších potřeb byla pomoc ošetrovatelská. Blížila se fronta a s ní i konec 2. světové války. Doba si opět žádala přizpůsobit se a reagovat na nastalou politickou a sociální situaci.

⁵¹ BÍLKOVÁ, M. B. *K 35. výročí naší sociální práce*, Český zápas 1969, Ročník 52, č. 12., s. 3.

⁵² JONÁŠOVÁ, D. *15. let sociální práce církve československé, Ošetrovatelská zdravotní služba v rodinách 1934-1949*, Ústředí sociální práce církve československé, Praha 1950, s. 7.

⁵³ LÍBALOVÁ, O., ZIMMERMANOVÁ, H. *Diakonie a sociální činnost Církve československé husitské, 90let Církve československé husitské*, BUTTA, T. a kol. *90 let CČSH 2010*, s. 231.

2.9 Poválečná sociální práce

Po konci 2. světové války Berta Mildová-Bílková se jako předsedkyně Ústředí sociální práce ČČS zapojila do veřejných společných akcí proti následkům války a to i pravidelnými články v „Českém zápase“ s podtitulem „Sociální hlídka“. Tam osvětou z oblasti sociální práce, zdravotní péče, ošetrovatelské služby a mnoha dalších se snažila vzdělávat čtenáře. Vystihuje ji jedna ze složek sociální práce Církve československé. „Poválečná akce“.⁵⁴ Složku uvádím v příloze číslo III.

Činnost Ústředí pokračovala, ale začal se projevovat nedostatek sester OSZR i dobrovolníků. Přesto byla v říjnu 1945 otevřena a odevzdána Odboru sociální práce v Olomouci první dětská ozdravovna na Moravě, v České Jívové u Olomouce.⁵⁵ Roku 1946 byl zřízen Domov sester při Ústředí sociální práce v Praze. Svazy v diecézích se staraly o přidělování konfiskátů, ve kterých měli být vybudovány ústavy sociální péče. Ústředí zřídilo v Mostě další přípravku pro sestry OSZR, kterých byl neustále nedostatek. Rok 1947 přinesl další specifické problémy té doby. Tentokrát nejvíce tížila zdravotní a sociální péči vysoká úmrtnost kojenců. Na Ústředí církve československé (husitské) byla zavedena zvláštní péče o osamělé churavé matky v šestinedělí a organizaci takzvané sousedské péče o ně.⁵⁶

S nástupem komunistické totality postupně docházelo k potlačování odborové sociální práce církve. V roce 1948 došlo k vytvoření sedmičlenného Akčního výboru Ústředí sociální práce, ve kterém se jméno Berty Mildové-Bílkové již neobjevilo.⁵⁷ Dobrovolná péče byla soustředěna do České sociální pomoci a začalo se s budováním ústavů pro staré příslušníky církve.

Ještě v roce 1949 ve výroční zprávě, kde má své články píše o sobě jako o ředitelce sociální práce. V předchozích člancích a zmínkách to byla funkce předsedkyně Ústředí sociální práce Církve československé.

2.10 Zákaz činnosti ústředí sociální práce

V roce 1951 rozpuštěním sociálních odborů a zrušením jejího pracovního místa končí dlouholetá dráha sociální pracovnice Berty Mildové. To, ale neznamená úplný odchod

⁵⁴ JONÁŠOVÁ, D. *15. let sociální práce církve československé, Ošetrovatelská zdravotní služba v rodinách, 1934-1949*, Ústředí sociální práce církve československé, Praha 1950, příloha č. 3, s. 7.

⁵⁵ ČESKÝ ZÁPAS, č. 15 z roku 1945.

⁵⁶ BÍLKOVÁ, M. B. *K 35. výročí naší sociální práce*, Český zápas 1969, Ročník 52, č. 12., s. 3.

⁵⁷ JINDRA, M. *Bílek a jeho děti v ČČSH*, text určen do sborníku z konference, vyjde 2012.

do ústraní. Od roku 1951 do roku 1970 se stává správkyní a průvodkyní domu svého otce „Bílkova vila“⁵⁸ a archivuje jeho dílo. O správu pražské Bílkovy galerie se starala jako brigádnice již od roku 1942. Po likvidaci nestátní sociální péče byla přijata do Národní galerie, přičemž jí jako pracoviště byla určena právě Bílkova galerie. Po třech letech však byla vedením galerie přeložena do archivu, posléze do evidenčního oddělení a na uspořádání fotoarchivu Národní galerie. Snažila se využít svých zkušeností v sociální oblasti na novém pracovišti, kde se angažovala a stala se předsedkyní závodní skupiny Československého Červeného kříže.

Aktivní byla i v občanském životě pracovala jako místopředsedkyně a členka rady starších v pražské malostransko-hradčanské náboženské obci.

Berta Mildová-Bílková zemřela 31. ledna 1971 a 4. února po rozloučení v Praze ve Strašnickém krematoriu, byla pochována v Chýnově v rodinném hrobě.⁵⁹

⁵⁸ Galerie hlavního města Prahy www.citygaleryprague.cz.

⁵⁹ JINDRA, M. *Bílek a jeho děti v CČSH*, text určen do sborníku z konference, vyjde 2012.

3 Publikace o sociální práci Berty Mildové Bílkové

Tato část představuje vydané knihy o sociální práci a některé z jejích mnoha článků, které napsala, byla pravidelnou dopisovatelkou týdeníku Církve československé Český zápas. Články jsem vybrala tak, aby co nejvíce vystihly činnost sociální práce této ženy. Publikovala ještě další knihy a články především o sbírkách a díle svého otce akademického sochaře Františka Bílka, psala i eseje a básně, ty ale nejsou předmětem této práce.

3.1 Malá rukověť sociální práce 1937

Vydaná v edici Akce církevní spolupráce. „Živá církev“ v dubnu 1937.⁶⁰ Jako její první ucelená příručka sociální práce.

V první části Berta Mildová publikovala a poskytovala návod při poskytování služeb a péče, ve které je uveden přehled hlavních sociálních institucí a sociálně zdravotní péče poskytovaný státem, náboženskými obcemi a organizacemi.

Ve druhé části jsou praktické rady a pokyny pro Sociální náboženské odbory Církve československé, jako zdroj informací sociálního poradenství. Návod jak mají odbory a jejich výbory pracovat a spolupracovat s veřejnými institucemi sociální práce i s Ústředím sociální péče církve československé. Doporučují způsoby sociální práce po předchozím šetření. Důležitost vedení přehledné evidence potřebných. Vedení evidence použitých metod sociální práce, jsou zde popsány i způsoby sociální práce s konkrétním klientem. Soustředěna je zde pozornost na práci s mládeží a dětmi, fyzicky a mentálně postiženými dětmi, osiřelými, ale i s dětmi z rozvrácených rodin. Postup při umístění dětí do rodin příslušníků náboženských obcí nebo dětských domovů.⁶¹

Zvláštní pozornost věnuje autorka padlým dívkám, Berta Mildová se zabývá důležitostmi a nabídkou přednášek týkající se sexuální výchovy, pohlavních nemocí a prevence alkoholismu.

V neposlední řadě apeluje na důležitost spolupráce s veřejnými sociálními úřady.⁶²

⁶⁰ BUTTA, T. a kol. *90 let CČSH 2010*, LÍBALOVÁ, O.; ZIMMERMANNOVÁ, H. *Historie sociální práce v CČS(H)*, s. 232. Praha: Církev československá husitská ve spolupráci s Náboženskou obcí CČSH, 2010.

⁶¹ srov. ČERMÍNOVÁ, A. *Sociální práce CČSH do roku 1950*, s. 31.

⁶² BÍLKOVÁ, B M. *Malá rukověť sociální práce*, Praha: Edice Blahoslav. 1937, vydalo Ústředí sociální práce církve československé, Praha.

3.2 Slovo sociální pracovnice k dospívající mládeži

Útlá publikace, oslovuje jménem zkušené sociální pracovnice dospívající mládež, nabídkou podání ruky v podobě praktických rad. S velikým citem provádí pohlavním vývojem chlapců a dívek, spojené s úskalí a nástrahy dospívání. Varuje před neuváženým pohlavním stykem, který často mládež přivádí do sociálních poraden, v důsledku pohlavní nemoci, nebo nechtěného těhotenství. Nabádá k založení rodiny na principech lásky a duchovního sblížení, které je podmínkou šťastného manželství. Upozorňuje také na nutnost uzavírání řádného manželství v zájmu dětí, aby byly počaty a zplozeny pod ochranou zabezpečené rodiny, jako vklad pro další zdravou generaci, našeho státu. Na konci knihy doporučuje, na koho se mohou v nesnázích a problémech obrátit se žádostí o pomoc.

Slovy s úvodního verše od Otokara Březiny svoji publikaci Berta Mildová končí: „Mějte důvěru k dobře míněným radám nás všech, kteří chceme usnadnit Vaši životní cestu, a žijte podle duchovních zásad své církve, aby Váš život vykvetl k Slunci květem bílým“⁶³

3.3 Jdi i Ty a čiň stejně (Poznámky k sociální práci.)

Už název této knihy napovídá obsah. Slova: „Jdi i Ty a čiň stejně“ řekl Ježíš, když ukázal na milosrdného Samaritána. Tuto publikaci připravila Berta Mildová s farářem Vladimírem Lencem a už v předmluvě je vysloveno hlavní moto. “Přibližujeme se k sociálně slabému jako k obrazu božímu“ Jak se dále píše, dosahovat výsledků v sociální práci lze jen s pomocí Boží. Kniha by měla být pomocníkem a průvodcem pro zdokonalení v činnosti Odborů sociální práce Církve československé.

Celá publikace popisuje, co je základem pro křesťanskou sociální práci. Představuje, co tato činnost obnáší, čím je motivovaná a jaké metody používá. Vysvětluje se zde také, co je sociální případ. Zmiňuje i moderní teorie, které jsou vypracovány podle manželů Krakešových a jejich knihy „Sociální případ“, která náleží mezi učební texty sociální práce jako například v knize *Základy sociální práce*.⁶⁴

⁶³ BÍLKOVÁ, B. M. *Slovo sociální pracovnice dospívající mládeži*, Praha: Blahoslav. 1947, Ústředí sociální práce Církve československé, Praha 1950.

⁶⁴ BÍLKOVÁ, M. B., LENC, F. *Jdi i Ty a čiň stejně*, Odbor sociální práce Církve československé na Královských Vinohradech, Praha 1947, s. 10.

srov. MATOUŠEK, O. a kol. *Základy sociální práce*, Portál s.r.o., Praha 2001, s. 125.

Důležitou částí knihy je rozdělení sociální činnosti na sociální zákonodárství (sociální politiku), sociální práci obecnou (se sociální prací výchovnou a kolektivní) a sociální práci případovou. Vysvětluje se zde závažnost propojení sociálního zákonodárství, výchovu k vědomí solidarity a nejčastěji vykonávanou sociální práci případovou.

Poslední část obsahuje seznam hlavních institucí sociální péče od Ministerstev, Svazů, Spolků až po Církevní ústředí sociální práce, včetně adres a popisu činnosti.⁶⁵

3.4 Kurs odborných a sociálních pracovníků v Anglii

Pod tímto názvem vyšel jeden z článků Berty Mildové jako příspěvek v příloze Sociální hlídka, vydávaném v časopise Český zápas. Popisuje návštěvu kursu v Anglii, pořádaným od 24. února do 14. března 1947, pro odborníky sociální práce z celé Evropy, za účelem výměny informací a zkušeností poválečných let. Zahrnoval obsáhlý program přednášek různých odborníků, zajímavé exkurse do sociálních zařízení, nemocnic a škol. Všimá si také výborné profesionální organizace kurzu a zmiňuje zpracování odborných přednášek do mezinárodního rozhlasového vysílání.⁶⁶

3.5 Anglická rodina, náboženství a stát očima sociální pracovnice

Nadpis tohoto článku napovídá širší obsah, Berta Mildová v něm rozepsala na několika stránkách obsáhleji nadšení z kurzu a cesty do Anglie.

Úvodem zaznamenává kulturní vyspělost Angličanů, úctu k ženám a rodině, ve které se s přirozenou každodenností seznamují s obsahem Bible.

Další část se věnuje popisu návštěv různých chrámů a kostelů, jejich náboženství i návštěvnosti. Hodnotí církevní sociální práci a setkání s několika církevními sociálními pracovnicemi. Přechází do odstavce věnované školám a universitám, sociální práci a charitě, jak v náboženských obcích, tak i ve veřejné správě.

Zvláštní pozornost věnuje převzetí odpovědnosti za sociální péči státem po první světové válce. Zmiňuje Anglii jako moderní demokratický stát, ve kterém je každý člověk rovnocenný partner společnosti.

⁶⁵ BÍLKOVÁ, M. B., LENC, F. *Jdi i Ty a čiň stejně*, Odbor sociální práce církve československé na Královských Vinohradech, Praha 1947, s. 5.

⁶⁶ BÍLKOVÁ, M. B. *Kurs odborných a sociálních pracovníků v Anglii*, Sociální hlídka, Český zápas, č. 13, 1947.

Na poslední straně se vrací k odborným debatám v kurzu sociální práce, o podnětných diskusích s odborníky, se kterými měli příležitost se seznámit a navázat mezinárodní kontakty na poli sociální péče. S povděkem také hodnotí zájem, ze strany umělecké veřejnosti o umělecká díla jejího otce akademického sochaře Františka Bílka.⁶⁷

3.6 15 let sociální práce Církve československé

V této výroční zprávě Ústředí sociální práce církve československé 1934-1949, napsala Berta Mildová tři články.

Úvodní článek, kde děkuje za Boží pomoc, kterou směli přinášet a předávat potřebným, se svými spolupracovníky, sociálními pracovníky i sestrami a dobrovolníky. Zasvěceně hodnotí 15. let odborné činnosti křesťanské sociální péče a nabízí na dalších stránkách vykazání přehledu minulé činnosti podle událostí.

Druhý článek: „Pohřební odbor Ústředí sociální práce církve československé,“ popisuje založení v roce 1942. Počty pohřbů a částky, které byly přispívány Odborům sociální práce. Vzpomíná a děkuje všem farářům, kteří zde sloužili. Zmiňuje i sochu a slavnostní roucho od akademického sochaře Františka Bílka. Poslední řádky věnuje nejvýznamnějšímu pohřbu bratra patriarchy Dr. G. Procházky a pohřbu pěti krasnoarmějčů-osvoboditelů Prahy v roce 1945.

Třetí článek: „Zpráva o činnosti Ústředí sociální práce církve československé v roce 1949.“ Zde je souhrnný obsáhlý výčet informací o činnosti složek (viz přílohy I. až III.). Píše zde prakticky o sobě jako ředitelce sociální služby a o nových směrnících. Například o spolupráci na velkých veřejných akcích proti alkoholismu nebo venerickým chorobám. V dalším odstavci popisuje svoji přednáškovou činnost, prováděné inspekce v zotavovnách a exkurse do ústavů. Zmiňuje uznání Ošetřovatelské zdravotní službě Církve československé od Státní ošetřovatelské školy, za rozšíření a nábor do přípravek Ošetřovatelské zdravotní služby společně s evangelickou církví. V posledních větách chválí spolupráci s duchovními v sociálním poslání církve a radost pracovat s Boží pomocí.⁶⁸

⁶⁷ BÍLKOVÁ, M. B. *Anglická rodina, náboženství a stát očima sociální pracovnice*, Náboženská revue, ročník XVIII, duben 1947, číslo 2., s. 124-127.

⁶⁸ BÍLKOVÁ, M. B., *15. let sociální práce církve československé 1934-1949*, Výroční zpráva, vydalo Ústředí sociální práce Církve československé, Praha 1950, s. 3, 5. a 6.

3.7 K 35. výročí naší sociální práce

Tento článek napsala Berta Mildová v důchodu roku 1969, kdy uvolnění politické situace umožnilo jeho vydání. Nejprve vzpomíná na léta práce sociálních složek naplněné praktickým křesťanstvím a nadšením tisíců dobrovolníků. Stručně prochází počátky Ústředí sociální práce ČČS s Aurelií Procházkovou včele, cestu těžkým údobím válečných let. Popisuje soustavnou činnost a zakládání odborů sociální péče, prvního dětského domova, přes vývařovny, ubytovny až po domovy pro staré občany. Pokračuje jmenovitým výčtem zařízení v celém státě poslední rok 1950, než byla tato činnost Ústředí sociální práce ČČS v roce 1951 zrušena.

V neposlední řadě se lehce slovně dotýká neblahého období, které v podobě totalitního systému nastalo.⁶⁹

3.8 Sociální práce v pražské diecézi 1971

Tento článek vyšel in memoriam po Bertině smrti s předmluvou Josefa Kupky, biskupa pražského. Opět zmiňuje v článku touhu po modlitbě skutky a po praktickém křesťanství, jak svojí, tak v konání členů odborů a dobrovolníků. Dále ve svém článku vysvětluje příjem darů a peněz ze zahraničí. Jak popisuje: „snažícího si ulehčit svědomí, za jejich vinu při těžkém ublížení naší vlasti.“ Dále v článku najdeme odborně popsané způsoby vývoje a přístupu křesťanské sociální práce. Podle Berty Mildové-Bílkové: „Jsou různé způsoby pomoci a lze je odhadovat jen láskou i k tomu, co se zdá na první pohled špatné a odporné...“⁷⁰.

⁶⁹ BÍLKOVÁ, M. B. *K 35. výročí naší sociální práce*, Český zápas 1969, s. 3, Ročník 52, č. 12.

⁷⁰ BÍLKOVÁ, M. B. *Sociální práce v pražské diecézi*, Český zápas 1971, s. 2, Ročník 54, č. 7.

4 Závěr

Cílem této bakalářské práce bylo představit sociální pracovníci Církve československé Bertu Mildovou Bílkovou. To jsem uskutečnila popisem dobového kontextu a významných vlivů v první části, profesionální práci této ženy v druhé kapitole a v poslední části publikační činností.

V této práci bylo mým cílem představit křesťanskou sociální pracovníci Bertu Mildovou-Bílkovou, pro kterou byla její práce životním posláním, ukázat na profesi sociální pracovníce ve spojení s láskou k Bohu a k bližnímu svému. Tato kombinace se předvádí, na příkladu této ženy jako výborná a velmi přirozená.

Berta Mildová-Bílková žila a pracovala z větší části v první polovině minulého století, to jsem se snažila přiblížit dobovým kontextem, který dokresluje situace a pomáhá nám uvědomit si, pro nás nepředstavitelné obrovské problémy té doby, které sužovali obyvatelstvo. Tato doba přes sociální poměry neměla jen špatné stránky, početná část obyvatel byla ochotna pracovat jako dobrovolníci.

Berta se narodila do vzdělané a významné rodiny, to je velice důležitá část jejího života, která je popsána ve významných vlivech. Osobnosti, které potkávala doma, ve škole a práci byly pro ni velkým přínosem.

Jak a v jakém obrovském rozsahu práci sociální pracovníce vykonávala, jsem se snažila popsat v profesionální dráze této ženy společně s Církví československou. Obdivuji její nasazení, prakticky ve všem, co se sociální práce a dobrovolnictví týkalo. Otázkou je pro mne její rodinný život, v manželství nebyla šťastná a po letech rozluky byla rozvedena.

V části o publikační činnosti v sociální práci jsem se snažila stručně popsat obsah jednotlivých publikací a článků. Seřazeny jsou chronologicky, tak jak vycházely. Překvapila mě úroveň popisů metod a způsobů sociální práce, prakticky by se daly s malými úpravami použít i dnes, zdají se mi natolik fundované, že mohou být inspirativní i dnes.

Knihy Berty Mildové-Bílkové, jsou uvedeny všechny, které jsou známy a týkají se sociální práce. Z článků jsem vybrala ty, které se nejvíce sociální práci zabývají, píše se v nich převážně o hodnocení sociální práce v Církvi československé husitské, ve dvou pak o návštěvě kurzu v Anglii. Autorka Berta Mildová-Bílková v nich také často projevuje díky za svoji práci a děkuje Bohu, za pomoc přinášet lidem útěchu.

Z vydaných článků, je to jen část, Berta Mildová-Bílková psala a vydávala pravidelně, tím popisovala, propagovala a školila veřejnost v sociální práci té doby.

Při čtení článků jsem si povšimla několika kuriozit, že Berta Mildová-Bílková měla výbornou paměť, nebo měla doma archiv sociální práce, ve všech má přesná data, i když vycházely v průběhu třiceti let. V některých příspěvcích píše o sobě, jako o ředitelce v druhé osobě, je to patrně tím, že publikovala sociální práci Církve československé prakticky jen ona.

Jak jsem zmiňovala již v úvodu, zaslechla jsem jméno této ženy na přednáškách o Františku Bílkovi ve spojení s Církví československou (husitskou). Čerpala jsem tudíž většinu materiálů ke studiu o životě a práci s farských knihoven a od archiváře této církve Martina Jindry, který mi poskytl několik svých příspěvků, které napsal k tomuto výročí. O Bertě Mildové-Bílkové napsal několik příspěvků v Českém zápase ve spojení s jejím otcem a Církví československou husitskou a k 70. výročí CČSH v roce 2010, kdy byla oceněna jako významná pracovnice z počátků církve.

Cílem mé práce bylo ukázat příklad jedné sociální pracovnice minulého století, což se mi v této práci podařilo uvést. V této práci je možné nahlédnout do měnících se sociálních problémů a jejich řešení v dobovém kontextu. Různá období a situace přinášejí specifické sociální problémy, práce sociální pracovnice Berty Mildové-Bílkové, nám ukazuje cestu lásky k bližnímu, možnou použít v každé situaci i době.

Seznam použitých zdrojů

AUGUSTA, P., HONZÁK, F. *Československo 1918-1938*, Praha, Albatros 1992, ISBN 80-00-0031102.

BÍLKOVÁ, M. B. *Malá rukověť sociální práce*, Praha: Edice Blahoslav 1937, ISBN neuvedeno.

BÍLKOVÁ, M. B. *Jdi i Ty a čiň stejně*, Odbor sociální práce církve československé na Král. Vinohradech, 1947, ISBN neuvedeno.

BÍLKOVÁ, M. B. *Anglická rodina, náboženství a stát očima sociální pracovnice*, vydalo Ústředí sociální práce církve československé, Praha 1947, Ročník 18, ISBN neuvedeno.

BÍLKOVÁ, M. B. *Kurs odborných a sociálních pracovníků v Anglii*, Český zápas, příloha Sociální hlídka, vydalo Ústředí sociální práce církve československé, Praha 1947, ISBN neuvedeno.

BÍLKOVÁ, M. B. *15. let sociální práce církve československé, 1934-1949*, Ústředí sociální práce církve československé, Praha 1950, ISBN neuvedeno.

BÍLKOVÁ, M. B. *K 35. výročí naší sociální práce*, Český zápas 1969, Ročník 52, č. 12.

BÍLKOVÁ, M. B. *Sociální práce v pražské diecézi*, Český zápas 1971, Ročník 54, č. 7.

BŘEZINA, O. *Dopisy Otokara Březiny III. Františku Bílkovi*, Nakladatelství Fr. Borový, Praha 1932, ISBN neuvedeno.

BUTA, T. *Český misál 1919–1920*, Ústřední rada CČSH Praha 1920, ISBN neuvedeno.

ČERMÍNOVÁ, A. *Sociální práce CČSH do roku 1950*, absolventská práce, Praha, Husův institut teologických studií, 2008, ISBN neuvedeno.

DAMOVÁ, Z. *Dívčí gymnasium "Krásnohorská" Praha II. – Nové Město, Vodičkova Ul. 22. 1890 – 1953* Archivní pomůcky Archivu hlavního města Prahy 090700/03 Praha 2010

FARSKÝ, K. *Náboženská revue 1929, Tvoření křesťanské osobnosti, 1929*

HNÍK, F. *Duchovní ideály československé církve*. Edice Blahoslav, Praha 1934, Svazek X., ISBN neuvedeno.

HNÍK, F. M. *Pohnutky dobročinnosti v křesťanství*, Edice Blahoslav, 1937, ISBN neuvedeno.

HRDLIČKA, J. *CČS(H) v období protektorátu, 90. let Církve československé husitské, CČSH 2010*.

JINDRA, M. *Berta Mildová-Bílková*, Český zápas, 2010, roč. 90, č. 39

- JINDRA, M. a BUTTA, T. *Šlápěje Františka Bílka v Církví československé husitské*, CČSH, Praha 2010, ISBN 978-7000-06409.
- JINDRA, M. *Bílek a jeho děti v CČSH*, text vyjde ve sborníku konference CČSH
- JONÁŠOVÁ, D. *15. let sociální práce církve československé 1934-1949*, Ústředí sociální práce církve československé, Praha 1950, ISBN neuvedeno.
- KLABOUC, M. *Pojetí diakonie v Církví československé husitské*, Bakalářská práce 2011, TFJU.
- LÍBALOVÁ, O.; ZIMMERMANNOVÁ, H. *Historie sociální práce v CČS(H)*.
- BUTTA, T. a kol. *90 let CČSH*, CČSH Praha Církev československá husitská ve spolupráci s Náboženskou obcí CČSH, 2010. ISBN 978-80-7000-047-2.
- MATES, P., *Druhá republika, Dějiny československého státu a práva (1918-1945)*, Brno 1992.
- MATOUŠEK, O.; KOLÁČKOVÁ, J.; KODYMOVÁ, P. *Sociální práce v praxi*. Portál: Praha, 2005. ISBN 80-7367-002.
- MATOUŠEK, O. *Slovník sociální práce*. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-549-07.
- MATOUŠEK, O. a kol. *Základy sociální práce*, Portál s.r.o., Praha 2001, ISBN 80-7178-473.
- MIKULECKÁ, M. *František Bílek v Církví československé husitské*
- ŠIMŠÍK, A. *O duchovní růst*, Edice Blahoslav, Péče o dítě a církev českomoravská, Praha 1940.
- TONCAR, D. *Vznik a vývoj novodobé husitské teologie a Církev československá husitská*, Univerzita Karlova v Praze, Nakladatelství Karolinum, Praha 2002
- Zákon o sociálních službách č. 108/2006 Sb.*
- Výroční zpráva Ústředí sociální práce v CČS za roky 1934-35.*
- Zpráva o 1. řádném sněmu CČS 29. a 30. srpna 1924.*

Seznam zkratk

CČS Církev československá

CČSH Církev československá husitská

CČM Církev českomoravská

MSP Ministerstvo sociální péče

OSZR Ošetřovatelská a zdravotní služba v rodinách

SONO Sociální odbor náboženských obcí

VŠSP Vyšší škola sociální péče

Přílohy

I. Činnost mírová

1. Doplňková péče při státních institucích, ve spolupráci s Československým Červeným křížem:

Služba sociální-

péče o postižené matky a mládež (zejména z rozvrácených rodin)

péče o osiřelé, opuštěné a úchylné,

péče sociálně výchovná mezi mládeží a bohoslovci,

spolupráce s národní pojišťovnou,

pomoc postiženým živelnými pohromami.

Služba zdravotní-

péče o churavé matky,

ošetřovatelská zdravotní služba v rodinách

návštěvní služba v nemocnicích a léčebnách.

Lidovýchovná služba-

péče o dospívající mládež,

péče o sociální a zdravotní uvědomění příslušníků CČS,

protialkoholní,

protivenerická,

protituberkulosní.

2. Zotavná péče-prostřednictvím vlastních dětských i rodinných zotavoven,

3. Ústavní péče –

zřízení dětský domov

umístování v odborných ústavech⁷¹

II. Válečná akce

1. Pomoc uprchlíkům- ubytovny, vývařovny, stravování a první pomoc na nádražích, pletařské a šicí kroužky pro ně, tkalcovská dílna k jejich obživě, přidělování nájemného pro včleněné do pracovního procesu, rozdělování darů.

⁷¹ JONÁŠOVÁ, D. *15. let sociální práce církve československé 1934-1949*, Výroční zpráva, Ústředí sociální práce církve československé, Praha 1950, s. 4.

2. Pomoc pronásledovaným rodinám politických vězňů a národních mučedníků, ilegální služba zásobovací potravinami, oděvem, penězi-opatrování zaměstnání.
3. Ošetřovatelská zdravotní služba v rodinách v důsledku nedostatku lůžek v nemocnicích.
4. Pomoc letecky postiženým-nouzové ubytování, ošetřovatelská péče, výpomoc finanční i věcná.
5. Pomoc vracejícím se vězňům, repatriantům a reemigrantům při dopravě, pomocná služba na nádražích, ošetřovatelská péče o ně v rodinách.
6. Ošetřovatelská pomoc revolučním bojovníkům kolem barikád a v lazaretech, pohřbívání revolučních obětí, včetně krasnoarmějců, vlastním pohřebním sborem.

III. Činnost poválečná

Zapojení do veřejných společných akcí proti následkům války-

proti podvýživě a mravnímu úpadku,

proti dětské úmrtnosti,

proti tuberkulóze,

proti alkoholismu

proti pohlavním chorobám

proti rodinným rozvratům

Obnovena mírová činnost, budovány sociální ústavy.

Zavedeny patronáty pohraničních oblastí a válkou postižených území.

Přidělovány dary zahraničních reformovaných církví.

Zřízena pomocná služba osamělým starým lidem.“

ošetřovatelská pomoc během povstání či pomoc vracejícím se vězňům.⁷²

⁷² JONÁŠOVÁ, D. *15. let sociální práce církve československé 1934-1949*, Ústředí sociální práce církve československé, Praha 1950, s. 5.

Abstrakt

ŠTARKOVÁ.H. *Odkaz Berty Mildové-Bílkové, sociální pracovnice církve československé*

České Budějovice 2011. Bakalářská práce.

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích. Teologická fakulta.

Katedra praktické teologie. Vedoucí práce Dr. Ing. Alois Křišťan, Th.D.

Klíčová slova: Církev československá, dobrovolnictví, křesťanská sociální práce, odbory sociální práce, případová práce, sesterské sdružení, sociální péče, zdravotní a ošetrovatelská služba,

Práce se zabývá odkazem Berty Mildové-Bílkové sociální pracovnice Církve československé v rozmezí 30. až 50. let minulého století. Cílem je příklad křesťanské sociální pracovnice, která vykonávala svoji práci s láskou. Popisuje dobový kontext, význam rodiny a školy na osobnost. Profesionální dráhu Berty Mildové a úzké propojení s CČS(H), kde byla více než 12 let předsedkyní Ústředí sociální práce. Dále podíl na širokém rozsahu činností křesťanské sociální práce a její důležitou a nezastupitelnou úlohu v Církvi československé. Představuje publikační činnost Berty Mildové-Bílkové zaměřenou na sociální práci.

Abstract

ŠTARKOVÁ.H. *Legacy of Berta Mildova-Bilkova, social worker of The Czechoslovak Church*

Key terms: The Czechoslovak Church, volunteering, christian, social work, social work field, sisterhood group, social care, medical and keeping service

Work is about legacy of Berta Mildova-Bilkova, the social worker of The Czechoslovak Church between years 1930 and 1950. The goal is to show example of christian social worker, who do her job with love. It describes period context, meaning of family and school to person character. Also professional career of Berta Mildova-Bilkova and her tight connection with The Czechoslovak Church, where she was more than 12 years chairwoman of social work. Also presents her publication activities focused on social work.